

Franciaország örökösse, a IV. Henriktől nyert emez örökséget visszautasítaná? Avagy talán most szégyelnünk kell diességünket? A szabadelvű és köztársasági Franciaország esupán a protestansokra hagyja, hogy a nantes-i édictum harmadik százévi fordulóját megünnepeljék?“ Sajnos, még nem jött el az az idő, mikor az egész Franciaország teljes szívből csatlakozik az igazság és emberiség eme művéhez: a lelkiismereti szabadsághoz.

Az „Oratoire“ templomi papválasztásról már többször szoltam, A párisi consistorium ujabban sem erősítette meg Roberty megválasztását. S nemesak, hanem megtagadta bármely lelkésznek a ki nevezését, kit a gyülekezet presbyteriuma ajánlna. Ez egészen törvénytelen eljárás. A presbyterium újra felelbezni fog. Egy orthodox lap azt írja, hogy a consistoriumnak tizenhét tagja írásbeli egyezséget kötött, hogy sohasem fognak Roberty megerősítésére szavazni. E lap állítása ellenére is — mely különben a consistorium eljárását elítéli — nem hiszem hogy ez megtörtént volna. Az nem mutatna józan érzékre.

CHARRUAUD D.

Réville Jean levele.¹

Páris-Auteuil,
4. Villa de la Reunion
2. Mai 1898.

Uram és tisztelt hitfelem!

Vettem Önnek ápr. 26-ról irt levelét, a melylyel szereneséltetett és sietek értesíteni, hogy teljesen feljogosítom „Paroles d'un libre Croyant“ (Egy szabadelvű hívó beszédei) czimű beszédeimből magyarra lefordítani azokat, a melyekről azt gondolja, hogy érdekelni fogják honfitársait.

Engedje megköszönnem Önnek azt a szives fogadtatást, a melyben a szabad evangéliumnak ezt a prédikálását részesítette. Annyian vannak, a kik istentelenséggel vádolnak azért, hogy orthodoxyájukat nem teszem a magamévá, hogy valóban jól esik, hogy a térben oly távol, de szellemben nagyon közel levő hitfeleim elismerik törekvé-

¹ „A keresztény tanításmód“ czim alatt e füzetben közölt beszéd lefordítására főt. Ferencz József püspök ur a szerzötől engedélyt kérvén, tőle e levelet kapta, a melyet a főt. püspök ur szives volt a közlésre szintén átadni. Szerk.

sem őszinteségét az evangéliumnak a Jézus tanításával megegyező hirdetésében és hitem őszinteségét, a melynek azzal megfelelni kívánok.

Ön tudja, hogy Franciaországban a reformatus protestánsok meg vannak oszolva. A nagyobb rész orthodox és némely egyházban mint Páris, Bordeaux vagy Marsailles nagyon türelmetlen. De van egy szabadelvű kisebbség, tantételeire és szabad szellemére nézve valóban unitárius, a melyet az orthodoxiának mindennemű törekvései nem tudnak leverni, sem megfélemlíteni és a mely főleg Franciaország déli részében Lyonban, Nimesben és Montpellierben stb. van.

Néhány év óta a kiegyezésre egy komoly mozgalom indult ki a mérsékelt orthodoxok részéről, a melyet a szabadelvűek igen szívesen fogadtak. Remélem, hogy végre sikerül nekünk a türelmetlenség gyökereit kitépni francia protestantismusunk irányadó testületéből s ennek kifolyása az, hogy én mint a conferentia tanítója működöm a párisi theologiai fakultásnál. Nekem nincs parochiam. Nem végzek lelkészi functiókat, csak vallást tanítok a IV. Henrich lyceumában levő protestans növendékeknek. Ugy a theologiai fakultásnál, mint a Sorbonneban ez a tanítás nagyon elfoglal. De időközönként prédikálok vagy a hivatalos egyházakban, a hol a szabadelvűség uralkodik, vagy az államtól független isteni tisztelet helyen, a melyet mi alapítottunk Párisban.

Kiközösíthetnek, de eszméink, hitünk lassankénti terjedését meg nem akadályozhatják, annyira, hogy a mai orthodoxok csaknem mindnyájan eretnekeknek tekintettek volna, ha 300 év előtt ugyanazt tanították volna, a mit most tanítanak. Legyen hitünk az igazságban és azt mondjuk ki bátran. De soha se felejtjük el, hogy a mi misszionk nem a rombolás, hanem az építés. A mikor mi mindazokat a dogmákat, a melyekről a Jézus apostolai bizonyosan semmit sem tudtak, elvetve, visszatérünk a hiteles kereszténységhez, a magunk részéről ugyanazt eselekesszük, a mit elődeink eselekedtek más tévelygéseket, más babonáságokat illetőleg: a helyett, hogy a régi szentélyeket felforgatták volna, megtartották az által, hogy azokba új szellemet boesátottak be.

Nagyon szerencsésnek fogom magamat érezni, ha az én „egy szabadelvű hívó“ ezimű beszédeim bármily esekély mértékben épületére lehetnek a mi magyarországi hitfeleinknek. Jóllehet soha sem láttam őket, ismerem, tudom, mily hősiességgel tartották fenn hitöknek szabadságát. Mint Coquerel Athanasznak házasság által unokaösesese (unoka-hugát vettem nőül), tudom, mennyire becsülte ő Önöket. Szerencsés vagyok, hogy ezt a magam részéről szintén alkalmam nyílt Önnek nyilvánítani s kérem fogadja nagyrabecsülésem és tiszteletteljes rokonszenvem kifejezését.

JEAN RÉVILLE.

U. I. Elkötelez Ön, ha egy példányt elküld nekem a lefordított beszédekből.

IRODALMI ÉRTESÍTŐ.

Népszabadság. Egyh. beszéd elő- és utóimádsággal. Irta és az 1848. évi mart. 15. ötvenedik évfordulati napján a sárospataki templomban elmondta Novák Lajos theol. tanár és főisk. lelkész. — Ézsaiás 62, 10—12. alapján tárgyalja a szabadságot, melynek utját a kiváltságosak, mint próféták készítik meg, s melyet az Ur annak a népnek nyújt, mely arra méltó és érdemes. Annnyira kijutott az embereknek mostanában az ünneplésből, annyit és oly sokfélét kell ünnepelniök, hogy már kezdenek beléfaradni. A sok ünneplés bizonyos hágyadtságot idéz elé a magasztos érzésében. És mégis, hogy ha egy beszéd eltalálja az igazi hangot, hatását ily körülmények közt sem tévesztheti el. Hiszszük, hogy e beszéd sem tévesztette el. Az emelkedett hangulat, az igaz érzés és a helyes felfogás a szabadságról, meg kellett hogy ragadja a szívet és le kellett hogy kösse a figyelmet. A kiadvány a szerző sajátja.

Apáczai Cseri János mint paedagogus. Nevelés-történeti tanulmány, írta Stropm László, a pozsonyi ág. hitv. ev. theologiai akadémián a bölcsészlet és neveléstudomány nyilv. rendes tanára. Külön lenyomat az „Athenaeum“ 1897/8-i évfolyamából. Ára 3 korona. Budapest, Hornyánszky Viktor könyvnyomdája, 1898. Nemes buzgósággal, szorgalmas utánjárással és helyesen ítéelő érzékkel írott tanulmány az uttörő munkásról, kit oly sokan más és más oldalról egyoldaluan ítétek meg. Szerző felfogása szerint „a kik Apáczai munkásságát csupán egyik másik, neki épen nem a legfőbb munkamezőn vizsgálva, felette, mint „eklektikus“, „compiler“ fölött egyszerűen pálcát törnek, ép oly igazságtalanok, mint a milyen tulzók viszont azok, a kik őt egy bizonyos elméleti tudományszakban rendkívüli, sőt csodás jelenségként ünneplik“. Apáczai „életezélja volt nemzetében a tudományoknak az iskolaiügy újjászervezése által édes otthont teremteni s azoknak anyanyelvű fejlesztése által nemzetét művelté nagygyvá, hatalmassá tenni.“ — A mű hű képét adja az Apáczai korabeli nevelési állapotoknak hazánkban, sőt szerzőt elismerés illeti azért is, hogy ezt mindig összekapcsolja a külföldi viszonyokkal, melyek ezeket létrehozták s ez által művét általánosabb érdekűvé tette. Nyelvezete és világos iránya is minden művelt olvasó számára élvezetessé teszi a művet, míg szakembereknek igen fontos munka marad Apáczai tanulmányozásánál. (G.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Főt. Ferencz József püspök ur jun. 4-én meglátogatta a torozkói ekkleziát Mózes András, pénzügyi jegyző kíséretében. A püspököt utjában mindenütt nagy ünnepélyességgel és lelkesedéssel fogadták. A torlai állomásnál az aranyoskői esperes és papság üdvözölte. Torozkón József Miklós lelkész tolmácsolta hívei szeretetét. A püspök a regényes fekvésű régi bányavárosban három napot töltött. A főt. püspök ur onnan egyenesen a budapesti hívek látogatására utazott. Julius elején pedig az abrudbányai unitariusok ünnepélyére megy, hogy hirdesse a békét, a keresztény szeretetet és türelmet.

A Magyar Prot. Irod. Társaság ez évi gyűlését máj. 31-én és jun. 1-én tartotta meg Kolozsvárt. A fővároson kívül először olyan